

Алекс Болдин
Каменоделци

Когато навърши трийсет и втората си година, Кънчо с изненада и боязън осъзна, че с футболната му спортна кариера бе свършено. Той имаше още сили да тича след топката, но неизплатените заплати в отбора и големите сътресения в обществото го накараха да се замисли.

„Ритнитопковците, – както казваше баща му – печелят до време, а след това... След това идва глада, сине! Голямата житейска истина е в занаята!“ – подсети го той.

По принцип Кънчо мразеше работата, още повече тая която изпотпява човек. Спортът не влизаше в тая категория, но за съжаление трябваше да се сбoguва с него.

„Има едно добро занаятчийско училище в Кунино. Вярно е, че се размахва чука, но пък иначе дава сигурен хляб. Който се е родил абсолютно сигурно е, че ще умре. На покойниците не им трябва нищо друго освен една добре изпята попска молитва и един що годе приличен камък над гроба, не е ли така?“

Кънчо трябваше да се съгласи с него. Един ден хвана влака за Кунино, а след година-две получи диплома за каменоделец. Когато я взе, повъртя я в ръце, изплю се презрително в прахта и подсмръкна.

„И сега какво? Ще ида на гробища и ще чакам да се зададе погребална процесия...“? – Изпсува отегчено и се шмугна в селската кръчма. Там по правило бирата беше топла, защото в нея нямаше хладилник. Топла, обаче не значи престояла.

На село това питие се пиеше на поразия, а бирената фабрика е хей там, на три влакови свирки разстояние.

Лошото когато се пие бира е в това, че добрият пияч не може да мине само с една бутилка. Количеството на изпитото питие расте до това докато има добра компания или докато се свършат парите. При Кънчо се случи второто събитие.

„Мамка му, пак я закъсах! Дъртият няма да ме спонсорира. Май ще трябва да подхващам занаята.“

„Подхващането на занаята“ не се оказва лесна работа. Никой не го познаваше и не го търсеше. Селските гробища беше едно съвсем занемарено място. Отиде до попа. Поразговориха се за проблема и светията му се съгласи да го наеме да чисти гробовете. На току що получената диплома-не повярва. Вероятно биреният дъх на Кънчо, беше засилил подозренията му.

През една слънчева юлска утрин ново-изпеченият каменоделец взе старата коса на баща си и започна да коси избуялата трева между гробовете. Беше неприятна и гадна работа. Уморяваше го, изпотпяваше го, абе

остави... При едно погребение, роднина на покойник му се повайка, че трябва да ходи чак до Мездра, за да прави паметник. Било скъпо и трудноемко.

– Аз съм каменоделец! – каза фукливо Кънчо. – Ако се предумаш, мога и аз да го направя... Само ми помогни в докарването на материала. Ще ти взема два пъти по-евтино.

Човекът се съгласи с облекчение. На другия ден двамата заминаха за Мездра със стария „Москвич“ на клиента. Във фабриката имаше голям избор. Подбраха им камък, обработиха им го, натовариха го и хоп, обратно на село.

Десет дни се мъчи с камъка Кънчо. Най-накрая всичко беше готово. Клиентът, непретенциозен човек, одобри паметника и така се започна. Като посъбра някой и друг лев, Кънчо си купи една очукана „Лада“-комби, на старо. С автомобил се работеше значително по-леко. Намери си и ортак, от съседното село. Жоро му казваха (или Георги) по християнски.

Беше хрисим и кротък човечец, пенсионер. Работил бе като „художник-десенатор“ във Врачанския текстилен комбинат. Мизерната пенсия го бе подгонила да търси препитание и криво-ляво бе изучил дялането на букви и цифри върху камък. Беше слугувал на чорбаджии от Мездра и Роман и му бе писнало, но нямаше начин.

Когато се видяха с Кънчо, беше останал само с пет лева. До получаване на пенсията имаше още две седмици време. Срещата се състоя до павилиона за скара-бира на Мездренския пазар. Кънчо се бе наредил пред него. Купи цяла чинийка с кебапчета и седна на едната от двете маси. Жоро си взе само едно кебапче набодено на пластмасова виличка. За толкоз му стигаха парите. Съдбата, тая стара сводница, насочи крачката на Жоро точно към същата маса. Нямаше начин, както правят вежливиите българи, да не разменят две три общи приказки за живота и проблемите които го съпътстват. Това пък бе второто искрено желание на споменатата вече съдба. Разменената информация се оказа еднакво полезна и за двамата. Без писмени договори, а само с намигане на око и подходящи усмивки, двамата се разбраха да работят заедно. Речено-сторено. Кънчо стана мениджъра, а Жоро-работника на бъдещото съдружие. Иначе нямаше как. Дипломата си е диплома.

Първоначално работеха за клиенти от двете си родни села, а след настъпване на социалните промени, се заоглеждаха за работа и в града. На село, както е ясно на всички, пари няма. Друго нещо е града, да кажем Мездра или Враца. Народът мре от рак, нерви, безпаричие и от

какво ли не. Поръчките и цените за надгробните паметници обаче рипаха всеки месец.

През една ранна пролет, двамата направиха една бизнес-командировка до Враца. Посетиха и двете гробища. Поразпитаха където трябва. Отидоха и до владиката. Оказа се, че патриаршията стопанисва една разнебитена сграда на територията на Старите гробища. Кънчо почерпи с домашна ракия секретаря и беше моментално допуснат на аудиенция до владиката.

– Ваше преосвещенство, ето ни двама честни хора от село. Ето и дипломата ми! От професионалното каменоделно училище в Кунино е. Права прекрасни паметници за прекрасни покойници! Можете да позвъните на вашия човек от село и да питате за мен.

На владиката не му се наложи да позвъни. Постройките в гробищата пустееха, а на него му трябваша пари. Един приличен наем от тях бе добре дошъл за светата църква и нейните свети труженици.

– Чадо мое, от мен проблеми нямаш. Искам само едно: Да няма срамни скандали и да няма разврат! Разбрахме ли се?

– Благодарим, ваше преосвещенство! – видимо си отдъхна Кънчо и понечи да му целува ръка. Целуването така и не се състоя, защото владиката бързаше за литургия. Процедурата продължи с предплащане на наема за три месеца и наемане на въпросните помещения.

Градът си е град и по никакъв начин не може да се сравни със село. Поръчките завляха, завляха и парите. Цените бавно и неотклонно се вдигаха. Джобовите на Кънчо и Жоро се понапълниха. И двамата заоблиха коремчета. Започнаха да подбират по-претенциозно клиентите си. По отношение на тях, дипломираният каменоделец си имаше собствена философия. Той ги делеше на два типа, на „балами“ и „тарикати“. Подходът към двата типа беше естествено различен. „Баламите“ можеше да ги разиграваш, да ги лъжеш в цените, да им пробутваш калпав материал. С „тарикатите“ трябваше да се внимава. Към тях отношението трябваше да е „бижу“. Човек не знае как би реагирал „тариката“, ако не дай боже, нещо лошо се измъти.

Кънчо приемаше поръчките, доставяше материала, монтираше паметниците и оправяше забатачените ситуации. Жоро пък дялаше ли дялаше букви. Беше си сковал едно столче с три височини, в зависимост от големината на камъка.

Боляха го ставите на краката и трябваше да си създаде максимално удобство при работа.

Каменоделната работилница в района на Старите гробища бе едно

забравено от бога място. Сред буренак и изпочупени камънаци се сивееше една съборетина която кой знае кога е била ремонтирана за последен път. Полуразрушен навес скриваше от слънцето разкривено и изгнило дървено магаре, на което поставяха за обработка плочите. Две-три хилави, окършени праскови дървета беряха душа сред праха и боклука. Оградата беше във фазата на окончателното разрушение. Многобройните дупки по нея бяха закърпени с пробити ръждясали ламарини. Една от тези ламарини се бе откъснала и тъжно подрънкваше под волните напъни на пролетния ветрец. Външната врата на каменоделната беше разбивана и кърпена безброй пъти, докато бе добила вида на жалко подобие на вещь, което по никакъв начин не можеше да се нарече врата. Останки от чешма стърчеше самотно досами лехата с млад, току що поникнал пролетен лук. Тя беше отрязана и затапена, защото инспекторите от ВиК не търпяха клиенти които не си плащат редовно сметките за вода.

Мръсно жълто и прашно бюро, заемащо половината от помещението, изпълняваше функцията на офис мебел. Синият пластмасов стол, на който обикновено седеше Кънчо, бе със счупен крак. За да може все пак да запази що годе устойчиво положение, кракът на стола бе подпрян с голяма очекутена каменна ваза.

Тези битови неудобства по никакъв начин не правеха впечатление на каменоделците. Те си бяха узаконили фирма за производство на надгробни паметници. Фактури не даваха. Нали ако дадат щяха да се плащат данъци. А плащат ли се данъци значи печалбата щеше да е по-малка. Проста логика! Кънчо, чието задължение бе да контактува с клиенти пишеше договорите на листа от ученическа тетрадка. Поставяше индиго и дубликатът даваше на клиента. Нямахше печат, нямаше подписи.

Хей така, фактурата беше една волна и не ангажираща хартийка. Кой не му харесва да иде другаде. Тук е така!

Бизнесът вървеше гладко и безпроблемно, сиреч с малки или големи далавери, според случая. Имаше няколко случая на протести от страна на клиенти, но те бяха рядкост. Ако не им харесаше работата, Кънчо ги насочваше към Иван. Правеше го с злобно удоволствие, защото Иван се бе прочул с мошеническите си номера. Неосведоменият клиент е като бебе-кърмаче. Приемаше с доверие това което му предложиш, а като го измамят нямаше накъде да иде. Така е в града и специално в този занаят. „Майсторите“ се брояха на пръсти и всеки знаеше далаверите и щуротиите на другия.

Новата пролет дойде гореща и суха. Дъжд падаше рядко. Температурите бяха високи. Кънчо и Жоро бяха заринати от работа. Дойде

Гергьовден. Това беше свят ден за Жоро. Ортаците купиха половин агне, изпекоха го на импровизирания огън пред каменоделната. Иван довече отнякъде каса с бира. Киро-дърводелеца донесе домашна ракия, а завеждащата ритуалните дейности-Мица голям букет с ружи. Заподозряха, че го е брала от гробовете, но никой не изрази гласно съмнение. Важен е жестът, нали? Изядоха агнето с удоволствие, изпиха бирата, изпяха дежурните за тая цел песни. С една дума уважиха достойно именника.

Не ги притесняваха облаците прах, вдигани от минаващите камиони. Тези разхлопани, стари возила транспортираха отпадъчно желязо от частния изкупвателен пункт за вторични суровини към сточната железопътна гара. Предприемчив бизнесмен бе наел част от площадката в района на старата леярна на бившия военен комбинат. Там градеше необезпокояван, далеч от човешки поглед, своето имотно бъдеще. Иначе казано, изровената уличка, между старата леярна и гробищата, беше пуста прашна и неизползвана.

През следващата неделя каменоделците решиха да пороботят извънредно.

Трябваше да се довършват два паметника на имотни клиенти. Сроковете не биваше да се протакат. Ортаците бяха дошли рано и бързаха да свършат преди да е напекло слънцето.

Към осем часа, от към гробището се зададе не млад мъж. Беше нахлупил на глава беизболна шапка и облякъл развлечен стар анцуг. Вървеше бавно, стъпваше тежко, с една твърда вътрешна увереност в себе си.

Кънчо го видя и спря работа.

– Днес е неделя, но виждам, че работите. – започна непознатият. – Мица ме праща. Каза, че правите хубави и евтини паметници.

– Да, работим, макар че... – той се почеса по врата, огледа непознатия и мигом го постави в графата „балами“.

– Какво? Не работите ли?

– Не-е, какво ти! Работим! За поръчка ли идвате?

– Да. На Великден ходих до гроба на баба ми и дядо ми. Сърце ме заболя като го съзрях. Бяха го заринали с боклук. Видели са, че няма паметник и са хвърлили всичкия боклук и отпадъци там. Искам да го оправя. Те много ме обичаха, а аз дори не намерих време да подреда гроба им.

– Да, разбирам. Елате вътре. Да видим какво ще искате. – каза Кънчо.

Двамата влязоха. Непознатият седна на един дървен сандък, а

каменоделеца зад ожуленото бюро.

– Е?

– Ами нещо по-простичко, като това! – Клиентът посочи един недовършен паметник досама вратата.

– М-м-да-а-а! Така-а-а! Ами капи ще има ли?

– Какви капи?

– Облицовка на бордюра, това са капи.

– Да, и капи ще направите.

– Да-а-а... Трийсет и пет лева за монтаж... общо триста лева! Ще трябва да дадете капаро... Половината от сумата.

– Добре, няма проблем... – Непознатия извади портфейл, преброи банкнотите и му ги даде.

– Ето ви квитанцията. – Кънчо откъсна хвърчащото листче от учебничката тетрадка и стана. – Значи, след един месец ще бъде готово. Дайте си телефона.

Сделката приключи. Човекът излезе от стаичката, а Кънчо, радостно потърка надиплените банкноти в брадата си. Ликуваше. „Баламата“ се върза. Съгласи се на двойна цена! Едно обаче не хареса в този клиент. Не хареса погледа и начина му на говорене. Клиентът гледаше някак натъртено тежко, говореше бавно и пестеливо. Мереше всяка своя дума.

Стана. Очите му неволно пробягаха по календара. Трепна. Днес беше 13-ти. Още от дете Кънчо беше много суеверен. Числото 13 бе фаталното му число. Мразеше го. На такива дати му се случваха все лоши събития. Ту го ухапе куче, ту го накажат в казармата, ту го набие баща му. Абе, лошо число... Как не го видя още одеде. Щеше да откаже поръчката. Нейсе! Да става каквото ще...

Даде на Жоро трийсетина лева като за неделна надница и тръгна към кръчмето до текстилния комбинат. Ортакът му щеше да довърши работата и да заключи работилницата. Печеше силно слънце. Допи му се бира. Седна. Поръча си „Загорка“. Изпи я на екс. Поръча си още една. „Е-е-х! Бирица-а-а!“ Така, на сенчица би смукал до изгряване на луната...

Месец май мина в усилена работа. Жоро бе надписал всички поръчани плочи и Кънчо чакаше да дойдат клиентите за да се разплатят. Една сутрин завари пред работилницата оная „балама“ която го притесни с погледа си. Човекът го гледаше тежко и настойчиво. Стана му нервно.

– Искам да видя паметника! – започна бавно той.

– Ето го, там!

– Ама... Не казахте, че правите такива малки плочи. И дебелината е

на половината от нормалната. Каква е тая ваза? Та тя е по-голяма от плочата!

– Такива вази правя аз!

– Аз не плащам за такива вази! Та тя не може да се вдигне с ръка!

– Таман ще побира по-голям букет с цветя!

– Ама вие спяп ли сте! Плочата е спукана! Цепнатината е на два-сет и пет сантиметра навътре в сърцевината. При дъжд и лед ще се разруши и трябва да правя нова!

– Как спукана! Лично съм я оглеждал! Няма пукнатина!

– Елате тук! Вижте! Това какво е?!

– М-м-да! Пукната е лекичко...

– Лекичко?

– Ще сложим подпорна плоча отзад и няма да и има нищо.

– Ама вие подигравате ли се с мен?

– Добре, де... Ще ви направя нова.

– Вижте какво господине... Знаете ли какво си мисля сега...?

– ?...

– Да вдигна вазата и да ви я ударя в главата!

– ...

– С вас приключваме! Разбрахте ли ме...! Чухте ли ме! Приключва-ме! Веднага свалете снимките и ми ги дайте! Веднага!

На Кънчо му омекнаха краката. Не очакваше такъв развой на събитията. „Баламата“ противно на неговото наблюдение и опит се оказа „тарикат“. Как не го разбра още в началото. Като нищо щеше да вдигне вазата и да го удари по главата...

Чул разправията, влезе и Жоро.

– Какво не ви харесва, господине?

– Нищо направено от вас не ми харесва! Този човек ме заблуди и измами. – ръката му сочеше Кънчо. Последният правеше отчаян опит да стане от стола и да запази хладнокръвие. – Връщайте ми парите!

Кънчо видя, че нещата вървят на зло. Присегна се, взе една химикалка и започна нещо да смята.

– Какво смятате? Безполезно е да смятате! Парите веднага!

– Но тук са дялани букви...

– Не съм ви карал да дялате букви на спукана плоча!

Гърбът на каменоделеца се заледи. Краката му увеличиха амплитудата на треперенето. Ръката не го слушаше. Той правеше опит да и намери място или поне някаква що годе прилична поза, но така и не успяваше. Жоро тактично напусна помещението и ги остави насаме.

- Ама... такова нещо досега не ми се е случвало!
– Сега ви се случва...!
– Изненадвате ме...! Откъде да ви взема толкова много пари наведнъж?
– Добре! Във вторник съм тук! Разбрахте ли ме? Давам ви срок до вторник!
– Малко е...
– До вторник! И не смейте да ме разигравате, че ще ви намеря къде то и да сте и ще стане по-зле!
Човекът взе свалените снимки и излезе така тихо както бе влязъл.
– Мамка му...! Мамка му...! Тоя ще ме пребие...! Жоро! Жоро! – ортакът си показва главата на вратата. – Защо не ми обърна внимание, че плочата е спукана?
– Казах ти! Не си ли спомняш? Още когато я докара от Мездра...
– Мамка му...! Загазихме! Ако не му върна парите, ще ме пребие.
– Имаш време ортак. До вторник трябва да получиш парите за още две поръчки. Ще успееш!

Следващите дни минаха за Кънчо като лош сън. В понеделник никой от длъжниците му не мина. Пари нямаше! Извади Жи Ес Ем-а и се разбра с Жоро да не ходят във вторник на работа. Това беше отчаян ход. Знаеше, че няма да се измъкне от този клиент. Отлично го знаеше. Как можа да го вземе за „балама“, и да приеме поръчката на фаталната дата, 13-ти! Един път отстъпи от принципите си и ето, нещастieto се случи.

Дойде сряда. Жоро отиде на работа, но Кънчо се направи на болен. Не отиде и в четвъртък. В петък замина за Берковица. Трябваше да достави материал за паметници. В събота, най сетне реши да се появи. Една клиентка му бе обещала плащане към десет часа сутринта. Ако „тарикатът“ дойде, ще успее да му плати.

Рано сутринта мина край любимото си кръчме до текстилния комбинат и си купи топла баничка. Повлече бавно крака към каменоделната. Наближи. Вътре свиреше касетофончето. Жоро го бе преварил. Дялаше някакъв кръст върху мраморна колона.

Тъкмо влизаше през външната врата на дворчето и го съзря. Беше она! Идваше откъм гробищата. Вървеше бавно и уверено. Беше нахлупил същата тъмно-синя бейзболна шапка на глава. Черен спортен анцуг подчертаваше мускулестото му тяло. Фиксираше го с тежък и мрачен поглед. Кънчо изтръпна. Залъкът заседна на гърлото му.

– Нали знаеш за какво идвам? – каза го бавно с изпепеляващ поглед „тариката“. – Идвах във вторник. Нямаше те. Казах ти, че няма да ми

убегнеш. Е...?

Кънчо преглътна с мъка. Смачка неизядената баничка и я хвърли на земята.

– Защо я хвърли? Трябваше да си я изядеш! Щях да те изчакам. Не бързам!

– Не съм гладен. А-а-а... Спокойно! След няколко минути ще си получиш парите. Чакам една клиентка да се разплати. Но, защо не харесваш паметника?

– Повече с тебе няма да се разправяме! Обясних ти ясно! Парите!!!

– След малко... Седни де... Ще дойде...

– Чакам!

Кънчо влезе в „офиса“ си, но не го свърташе от нерви.

– Нощес някой е разбил вратата. – осведоми го Жоро. Не е пипнал вазите и камъните, а е изнесъл ъглошлайфката. Донесох халки и нов катинар.

– Подозирам кой може да бъде. Това е само някой на който съм длъжник. Иначе как ще си върне парите. Дай... дай катинара и халките. Аз ще ги завия...

Джи Ес Ем-ът му позвъня.

– Кънчо, аз съм Мица. Загазил си бе човече. Един клиент идва при моя началник. Аз нали го бях насочила към тебе. Видя ме и рече: „Защо ме изпратихте при тоя мошеник?“ „Не ви познавам, казах.“ „Познавате ме, познавате...! Много добре съм ви запомнил.“ – Потънах в земята от страх. Началникът ме изгледа като пред уволнение.

– Не бой се! Ще се оправим с него!

– Много внимавай човече! Опасен е!

– Добре, добре...!

Погледна навън. „Тарикатът“ беше седнал на сянка под прасковата, направо на земята. Не отместваше поглед от прозореца. От време на време вадеше един мобилен телефон и звънеше на някого. Кънчо се уплаши. Повика Жоро. Нареди му да не мърда от каменоделната. Трябваше му някакъв свидетел в случай, че дойдеха биячи. Обади се и на жена си. Тя пристигна запъхтяна с велосипеда. Заразпитва го. Усещаше напрежението в него. Не и обясни нищо. Само я помоли да стои до него. Това беше отчаян ход. Не знаеше какво ще предприеме оня. Обади се и на клиентката. Тя го увери, че след половин час ще дойде с парите.

– Още малко...! Още малко и ще си имате парите! – провикна се към „тариката“

– Аз съм тук! Чакам! Чакам парите!

Сякаш вряла вода се изля върху Кънчо. Заприлича на попарено мушкато. Такъв стрес не беше преживявал от години. „Ех тате, защо ме набута в тоя занаят!“ – изстена отчаяно.

От към гробищата се дочуха стъпки. Идваше очакваната клиентка. Най-сетне!

– Заповядайте! Заповядайте! Хареса ли ви паметника?

– Има една пукнатинка долу вдясно, но ще мине и така.

– Ще я замажем! Няма да личи! Съвсем няма да личи! Носите ли парите?

– Ето, заповядайте!

– Благодаря! Бъдете жива и здрава! Довиждане! Довиждане!

...

– Елате господине!

...

– Ето! Ето ви парите! Пребройте ги! Точно ли са?

– Нали знаеш, какво щеше да стане, ако не беше дал днес парите?

– Извинявайте! Много извинявайте!

– Няма да ви се бъркам в работата, но тая плоча я счупи...! Чу ли ме?

– Да, ще я счупя! Не се притеснявайте... Ще я счупя!

„Тарикатът“ излезе. Ръцете на Кънчо не преставаха да треперят. Не можеше да им намери място.

– Какво става, мили. Обясни ми! – попита с изтънял от притеснение глас жена му.

– Нищо! Нищо не става! Да си вървим! Днес няма да работя повече нищо! Нищичко!

Той спря неволно поглед на календара. Беше 13-ти юни. Проклето число! Никога вече! Никога вече няма да пипне работа на такава дата! Как можа да се излъже?! „Баламата“ се оказа „тарикат“! Колко ли вода трябва да изтече докато се научи да познава хората? Човек хей така, при подобна елементарна грешка, като нищо може да изгърми. Ще го смачкат, ще го пребият, а после не е сигурно дали ще го отлежат.

– Жоро! Жоро, бе!

– Да! Кажы бе ортак!

– Продължаваш сам работата! Аз си тръгвам! Отивам към онова кръчме до текстилния комбинат. Хайде жено! Хайде да идем и изпием по една бира! Аз черпя!

Двамата тръгнаха. Жената ситнеше припряно и буташе с ръка велосипеда.

Кънчо я следваше унило, плетеше все още треперещи нозе и се каеше за наивната си грешка. Един препълнен със стара железария камион ги застигна и покри с облак от ситен и горещ прах.

КРАЙ

© 2007 Алекс Болдин

Източник: Авторът

Разпространява се при условията на лиценза „Криейтив Комънс – Признание –
Некомерсиално – Без производни“ версия 2.5 (CC-BY-NC-ND version 2.5)

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2960>]